

Agata Walczak-Niewiadomska

Katedra Bibliotekoznawstwa i Informatyki Naukowej
Uniwersytet Łódzki
e-mail: awniewiadomska@uni.lodz.pl

[Sprawozdanie z 19th European Conference on Literacy 13–16 lipca 2015, Klagenfurt, Austria

DOI: <http://dx.doi.org/10.18778/0860-7435.21.12>

W połowie lipca tego roku w Klagenfurcie, malowniczo usytuowanym nad austriackim jeziorem Wörthersee mieście, odbyła się 19. z kolei konferencja gromadząca teoretyków, praktyków i wszelkiego rodzaju ekspertów zajmujących się szeroko rozumianymi kompetencjami czytania i pisania (ang. literacy). Spotkanie, do poprzedniej edycji znane pod nazwą „European Conference on Reading”, otrzymało podtytuł sygnalizujący rozszerzenie spektrum rozważań na zagadnienia związane nie tylko z czytelnictwem: Alfabetyzm w nowym krajobrazie komunikacji: badania, edukacja i codzienność (ang. Literacy in the new landscape of communication: research, education and the everyday). Termin „literacy” do niedawna definiował obszar zasobów wiedzy i umiejętności kształtujących tradycyjnie postrzeganą naukę czytania i pisania, w ostatnich latach jednak, ze względu na ożywioną dyskusję w wielu dziedzinach nauk, zdecydowano o dołączeniu do nich także umiejętności posługiwania się liczbami (ang. mathematical literacy/numeracy), odczytywania obrazów (ang. visual literacy) i innych środków przekazu (np. ang. media literacy, information literacy), niezbędnych człowiekowi do posługiwania się powszechnie używanymi kodami kulturowymi. W wielu krajach definicję alfabetyzacji rozszerza się ponadto o wiedzę i umiejętności konieczne do sprawnego korzystania z technologii (ang. digital literacy). Do najnowszych ustaleń badaczy zalicza się wyodrębnienie nowego terminu – multialfabetyzacji, podkreślającego znaczenie wielości kanałów komunikacji międzyludzkiej i mediów, jak również kulturowych i lingwistycznych różnic charakteryzujących społeczeń-

Sprawozdanie z 19th European...

stwa, stojącego w opozycji do tradycyjnie postrzeganej nauki uczenia się czytania i pisania, opartej na jednakowych regułach (ang. multiple literacies / multiliteracies) (*Education for all*, 2005, s. 150; więcej na ten temat Przybylska, 2014, s. 37–38).

Konferencja organizowana jest od prawie 40 lat przez Międzynarodowy Komitet Rozwoju Europy (ang. International Development in Europe Committee, dalej IDEC) i Międzynarodowe Stowarzyszenie Czytania (ang. International Reading Association, dalej IRA; od 2015 r. International Literacy Association, dalej ILA) (*International Literacy...*), przy współpracy lokalnego komitetu organizacyjnego jednego z krajowych oddziałów stowarzyszenia. Obrady toczą się zwykle w kilku językach (w tym roku wiele sesji było niemiecko-, francusko- i hiszpańskojęzycznych), ale głównym językiem konferencji pozostaje zawsze angielski. Od czasu pierwszego spotkania w 1977 r. we francuskim Beaumont-sur-Oise członkowie wymienionych organizacji i inni prelegenci mieli okazję wymieniać doświadczenia w wielu europejskich miastach, m. in. Joensuu (Finlandia, 1981), Salamance (Hiszpania, 1987), Budapeszcie (Węgry, 1995), Zagrzebiu (Chorwacja, 2005) i Mons (Belgia, 2011) (IDEC).

Tegoroczna konferencja została zorganizowana przy współpracy z Austriackim Stowarzyszeniem Alfabetyzacji (niem. Die Österreichische Gesellschaft zur Erforschung und Förderung des Lesens und Schreibens; ang. Austrian Literacy Association, dalej ALA) (ALA), Uniwersytetem w Klagenfurcie (niem. Alpen-Adria-Universität Klagenfurt) (*Alpen-Adria...*) oraz Federacją Europejskich Stowarzyszeń Alfabetyzacji (ang. Federation of European Literacy Associations, dalej FELA) (*Federation of European...*). Główne pola tematyczne wytyczyły obszar zainteresowań uczestników, koncentrując się na najbardziej aktualnych zagadnieniach nurtujących badaczy i ekspertów zajmujących się szeroko rozumianą alfabetyzacją:

- multialfabetyzacje: teksty, konteksty, koncepcje, praktyki, tożsamość
- alfabetyzacja w instytucjach i poza nimi: od dzieciństwa do późnego wieku
- kształcenie nauczycieli: nauczanie alfabetyzacji, nauczanie literatury
- wielojęzyczność, różnojęzyczność, alfabetyzacja w różnych scenariuszach kulturowych
- literatura dla dzieci, młodzieży i dorosłych: tradycyjne i nowe gatunki, sposoby rozpowszechniania
- społeczne kanały i metody promocji alfabetyzacji: biblioteki, grupy czytelnicze, konkursy
- alfabetyzacja: dostęp, równość / nierówność i niepełnosprawność.

Dzięki prestiżowi wydarzenia organizatorom udało się zaprosić kilku światowej klasy naukowców do wygłoszenia mów przewodnich. Wśród nich była dr Jennifer Rowsell (Brock University w Toronto, Wydział Edukacji, Kanada), prof. Teresa Cremin (Open University, Wydział Edukacji i Studiów Językowych, Londyn, Wielka Brytania) oraz prof. Shelley Stagg Peterson (Toronto University, Centrum Badań Edukacyjnych nad Językami i Alfabetyzacją, Kanada; reprezentantka ILA). Pierwszego dnia obrad, w trakcie mów powitalnych i przedstawiania organizatorów, wręczono nagrodę IDEC za innowacyjny projekt promocji czytelnictwa w Europie (*IDEC European Award*). Laureatem została Miejska Biblioteka w Kranj (Słowenia) za projekt „To read and to talk with the wise – reading circles at Kranj City” (Aby czytać i rozmawiać z mądrymi – kółka czytelnicze w mieście Kranj), dzięki któremu aktywizowano osoby starsze poprzez regularne spotkania z przeszkolonymi wolontariuszami m. in. w domach opieki społecznej i bibliotekach (*Mestna Knjižnica Kranj*). Celem projektu było włączenie do życia kulturalnego osób z różnymi problemami zdrowotnymi (niedosluch, kłopoty ze wzrokiem, poruszających się na wózkach), jak również ich edukację cyfrową.

Konferencja zgromadziła ponad 350 uczestników reprezentujących rozmaite jednostki naukowe, badawcze, edukacyjne i pozarządowe z całego świata¹. Polskim akcentem były wystąpienia kilku badaczek reprezentujących Uniwersytet Warszawski (dr Joanna Lewińska), Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie (dr hab. Halina Chodkiewicz, mgr Anna Kiszczak), Uniwersytet Łódzki (pisząca te słowa) oraz Bibliotekę Narodową (mgr Izabela Koryś).

Pomimo podkreślenia przez organizatorów równego traktowania zagadnień czytania i pisania, co zostało wyartykułowane m. in. we wstępie do książki abstraktów, w opinii wielu uczestników nie znalazło to potwierdzenia podczas obrad. Zdecydowana większość referatów skupiała się na obszarze czytelnictwa, przekazując informacje na temat innowacyjnych i ciekawych projektów, mających na celu usprawnianie procesów związanych z nauką czytania. Dużą grupę prelegentów stanowili teoretycy i dydaktycy nauczania języka obcego (również w kontekście skuteczniejszego procesu asymilacji imigrantów w nowej ojczyźnie). Pojawiły się przykłady działań łączące czytanie i pisanie z pasjami dzieci, realizowanymi dziś często w świecie cyfrowym (np. wykorzystanie gier do rozwijania umiejętności piśmienniczych – *Dungeons & Dragons*, *Minecraft*, *Worldcraft*), zwraca się też szczególną uwagę na rozwój kompetencji poprzez stworzone w tym celu aplikacje na urządzenia mobilne (iPady, tablety, smartfony). Nowych rozwiązań badacze i praktycy upatrują w łącze-

¹ Wychodząc naprzeciw tym, którzy nie mogli uczestniczyć w wydarzeniu, organizatorzy umieścili na jego stronie w jednej z zakładek prezentacje multimedialne wygłoszone podczas obrad. Pobrane 19 listopada 2015, z: <https://conference.aau.at/event/15/page/3/>.

Sprawozdanie z 19th European...

niu różnych sfer edukacji i kultury, np. tworząc lokalne strefy sztuki (ang. community arts zone), gdzie alfabetyzację prowadzi się przy wykorzystaniu dramy, plastyki, malarstwa, lub też poprzez kreowanie przestrzeni dla działań z zakresu DIY (Do-It-Yourself) lub Makerspaces. Dużą grupę wystąpień stanowiły omówienia metod edukacyjnych stosowanych wśród tzw. czytelników trudnych i z dysfunkcjami (niesłyszących, autystycznych, z innymi niepełnosprawnościami).

Konferencja obfitowała w referaty przedstawicieli bibliotek, stowarzyszeń i instytucji promujących czytelnictwo i książki na całym świecie. Osiągnięcia księżnic na tym polu zostały zaprezentowane m. in. przez pracowników bibliotek publicznych w Ljubljanie, Radovljicy i Kranj (Słowenia). Najnowsze rezultaty i implementacje projektów pokazali też członkowie Austriackiego Stowarzyszenia Bibliotek, jak również Stowarzyszeń Czytelniczych (ang. Reading Association) z Rosji, Chorwacji, Czech, Słowenii, Norwegii i Finlandii. Szczególnie ciekawe z punktu widzenia bibliologa były referaty przedstawiające możliwości wykorzystania iPadów i aparatów cyfrowych w tworzeniu e-książek (w środowisku przedszkolnym), jak również omawiające zależność pomiędzy ilustracjami, komiksami i internetowymi formami przekazu a wyborami czytelniczymi dzieci i młodzieży. Inne podkreślały wpływ czytania na głos na wzajemne relacje między dziećmi i rodzicami (badania fundacji Stiftung Lesen), rolę kółek czytelniczych (na przykładzie Austrii) oraz potrzebę prowadzenia programów wczesnej alfabetyzacji (na przykładzie *Read to Me*, USA).

Dwa panele poświęcono prezentacji założeń i dotychczasowych rezultatów powołanej do życia w 2014 r. sieci ELINET (European Literacy Policy Network), której celem jest opracowanie wspólnej polityki europejskich organizacji w zakresie alfabetyzacji. Sieć tworzy 78 jednostek (ośrodków badawczych, krajowych jednostek rządowych, międzynarodowych i narodowych stowarzyszeń, fundacji) z 28 krajów (w tym 24 krajów członkowskich Unii Europejskiej), niestety wśród nich nie ma Polski (*ELINET*). Prace prowadzone są w kilku obszarach tematycznych, uwzględniających dostrzeżone braki w edukacji Europejczyków (społeczno-ekonomiczne, migracyjne, płciowe i cyfrowe) oraz kategorie wiekowe (dzieci, młodzież, dorośli). Efekt końcowy zakłada przedstawienie pełnych raportów krajowych na temat diagnozy stanu alfabetyzacji obywateli i prowadzonych przez rządy działań w tym zakresie, ponadto na platformie projektu znajdują się przykłady dobrych praktyk wraz z bogatym zestawem źródeł edukacyjnych oraz materiałów promujących alfabetyzację w Europie (m. in. na temat organizacji Tygodnia Alfabetyzacji, ang. Literacy Week). Jednym z dodatkowych efektów pracy zespołu będzie wydany w niedługim czasie słownik pojęć z zakresu alfabetyzacji, a także zestaw wskazówek dotyczących sposobów pozyskiwania fundu-

szy na działania promocyjne (ang. ELINET Toolkits for Awareness Raising and Fundraising).

Jednym z wydarzeń towarzyszących konferencji była wystawa – część projektu realizowanego od 2012 r. przez włoską sekcję Międzynarodowej Izby ds. Książek dla Młodych (ang. International Board on Books for Young People, dalej IBBY) – „Silent Books, from the world to Lampedusa and back” (IBBY). Głównym celem projektu było zorganizowanie biblioteki na wyspie Lampedusa (południowe Włochy) dla mieszkańców i imigrantów uciekających z południowej Afryki, a wśród nich także wielu dzieci. W drugim etapie stworzono kolekcję 111 tzw. milczących książek (książek obrazkowych bez tekstu), zebranych z 23 krajów za pośrednictwem narodowych sekcji IBBY, aby mogły one służyć dzieciom niezależnie od kraju pochodzenia i języka, jakim się posługują. Obecnie trwają prace nad zapewnieniem kadry dla obsługi biblioteki na Lampedusie i cały czas zbierane są środki na dalsze jej funkcjonowanie (w tej chwili kolekcja jest udostępniana i obsługiwana 2 razy w tygodniu przez dzieci przebywające na wyspie). Ta wędrująca wystawa przez miesiąc (22 czerwca – 17 lipca 2015 r.) dostępna była w czytelni czasopism biblioteki Uniwersytetu w Klagenfurcie. Książki wykonane zostały przy użyciu różnych technik, prezentują codzienne, ale też i problemowe, unikalne historie, ciesząc oko wszystkich grup wiekowych. Kolekcję podzielono na grupy tematyczne: Magiczne i cudowne, Sekrety i niespodzianki, Niesamowite opowieści o codzienności, Dzikie i potężne, Uczucie obcości i przynależności, Opowieści o małych rzeczach, Podróże i przybycie, Czysta natura, czyż nie?, Obrazki z miasta i życia na wsi, Ja i świat. Wśród książek odnaleźć można najpiękniejsze przykłady światowej literatury dziecięcej, wydane w drugiej połowie XX i XXI w., m. in. *Wonder Bear* (Tao Nyen, wyd. Templar publishing, 2008), *Bramenjam* (Natascha Stenvert, wyd. The House of Books, 2010), *På Djupet* (Jenny Karlsson, wyd. Kabusa Böcker, 2008), *En el silencio del basque* (Cristina Pérez Navarro, wyd. A buen paso, 2010), *Johnny's bad day* (Edward Ardizzone, wyd. Jane Nissen Books, 1970).

To niezwykle i inspirujące wydarzenie z całą pewnością nie wyczerpało wielu kwestii nurtujących badaczy, nauczycieli i ekspertów, w związku z czym pozostaje zaprosić już dziś wszystkich zainteresowanych na następną edycję konferencji, która odbędzie się w 2017 r. w Madrycie.

Bibliografia

- ALA. Die Österreichische Gesellschaft zur Erforschung und Förderung des Lesens und Schreibens. (b. d.). Pobrane 22 lipca 2015, z: <http://www.lesenundschreiben.at/>
Alpen-Adria-Universität Klagenfurt. (b. d.). Pobrane 22 lipca 2015, z: <http://www.uni-klu.ac.at/english/inhalt/1.htm/>

Sprawozdanie z 19th European...

- Education for all. Literacy for life. Global Monitoring Report. (2005). Pobrane 21 lipca 2015, z: http://www.unesco.org/education/GMR2006/full/chapt6_eng.pdf/
- ELINET. European Literacy Policy Network. (b. d.). Pobrane 23 lipca 2015, z: <http://www.eli-net.eu/>
- Federation of European Literacy Associations. (b. d.). Pobrane 22 lipca 2015, z: <http://www.felaliteracy.org/>
- IBBY. International Board on Books for Young People. Silent books. (b. d.). Pobrane 22 lipca 2015, z: <http://www.ibby.org/1329.0.html/>
- IDEC. International Development in Europe Committee. (b. d.). Pobrane 21 lipca 2015, z: <http://www.literacyeurope.org/meetings-conferences/european-conferences/>
- IDEC European Award. International Reading Association Award for Innovative Reading Promotion in Europe. (b. d.). Pobrane 22 lipca 2015, z: <http://www.literacyeurope.org/awards-and-grants/awards/>
- International Literacy Association. (b. d.). Pobrane 22 lipca 2015, z: <http://www.reading.org/>
- Mestna Knjižnica Kranj. O projektu Modro brati in kramljati. (b. d.). Pobrane 22 lipca 2015, z: <http://www.mkk.si/o-projektu-modro-brati-in-kramljati/>
- Przybylska, Ewa. (2014). Alfabetyzacja i edukacja podstawowa osób dorosłych jako wyzwanie teraźniejszości. *Przegląd Pedagogiczny*, 2, 28–39. Pobrane 16 września 2015, z: <http://repozytorium.ukw.edu.pl/bitstream/handle/item/1728/Ewa%20Przybylska%20Alfabetyzacja%20i%20edukacja%20podstawowa%20osob%20doros%C5%82ych%20jako%20wyzwanie.pdf?sequence=1/>